
Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 30 września 1976 r. (V UZP 1)

Palestra 21/8-9(236-237), 100-102

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

1.

UCHWAŁA SKŁADU SIĘDMIU SĘDZIÓW z dnia 30 września 1976 r. (V UZP 1/76)*

Sąd Najwyższy z udziałem prokuratora Prokuratury Generalnej PRL, po rozpoznaniu wniosku Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, skierowanego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy o Sądzie Najwyższym pod rozpoznanie składu siedmiu sędziów Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego, o podjęcie uchwały zawierającej odpowiedź na następujące pytanie prawne:

„Czy w postępowaniu przed okręgowym sądem pracy i ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego strona wygrywająca sprawę może domagać się od przeciwnika zwrotu kosztów procesu?”

i po zapoznaniu się z poglądem Centralnej Rady Związków Zawodowych

uchwalili i postanowili wpisać do księgi zasad prawnych następującą zasadę prawną:

W postępowaniu przed okręgowym sądem pracy i ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego strona wygrywająca może domagać się od strony przeciwnej — na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 72 ustawy o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych — zwrotu kosztów procesu z wyłączeniem kosztów wymienionych w art. 81 i 82 tej ustawy, które ponosi Skarb Państwa.

Uzasadnienie

W myśl art. 72 ustawy o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych w sprawach nie uregulowanych ustawą stosuje się odpowiednio wymienione w nim przepisy kodeksu postępowania cywilnego, w tym także o kosztach procesu. Zasada ta odnosi się zarówno do spraw o roszczenia pracowników ze stosunku pracy, jak i do spraw o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego. Artykuł 72 ustawy zamieszczony jest bowiem w jej części ogólnej dotyczącej postępowania we wszystkich sprawach rozpoznawanych przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych, w sprawach przeciwko organowi rentowemu wyłącza stosowanie tylko art. 469 k.p.c.

Po wejściu w życie ustawy o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych nie budziło wątpliwości, iż w sprawach ze stosunku pracy stosuje się, na podstawie cytowanego art. 72 tej ustawy, przepisy k.p.c. o kosztach procesu.

Uzasadnienie przytoczonego w uchwale wniosku Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych wskazuje na potrzebę wyjaśnienia, czy przepisy odrębne o postępowaniu w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, zapewniające stronom szczególną ochronę, a zwłaszcza art. 81 i 82 ustawy, dopuszczają stosowanie w tych sprawach art. 98 k.p.c. Obowiązujące bowiem uprzednio w tym przed-

* Uchwała ta została opublikowana w OSNCP z 1977 r., poz. 41.

miocie prawo o sądach ubezpieczeń społecznych stanowiło w art. 116 § 3, iż koszty procesu, poza ich częścią ponoszoną przez Skarb Państwa, obciążają stronę, która je poniosła, bez względu na wynik procesu.

Prawo o sądach ubezpieczeń społecznych — ustawa z dnia 28 sierpnia 1939 r. (jedn. tekst: Dz. U. Nr 41, poz. 215) — normowało w sposób całościowy i odrębny niż w k.p.c. postępowanie przed tymi sądami, w tym także kwestię kosztów procesu (uchwała SN z 8.II.1973 r. III UZP 3/72, OSNCP 1973, z. 10, poz. 167). Poza cytowanym wyżej przepisem art. 116 § 3, prawo to regulowało w sposób specjalny inne kwestie z zakresu kosztów procesu (np. w art. 119, 120, 121). Ustawa o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych — rozszerzając zakres ochrony stron w sprawach ubezpieczeniowych — nie przejęła tego typu rozwiązań i nie zawiera przepisu wyłączonego wprost stosowanie art. 98 k.p.c. w zakresie poniesionych przez stronę kosztów procesu ani też przepisów wskazujących na wyłączenie stosowania tego przepisu.

Z definicji kosztów procesu, które strona przegrywająca obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi — zawartej w art. 98 § 1 k.p.c. — wynika, że są to koszty „niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony”. Do niezbędnych kosztów procesu zalicza się „poniesione” przez strony koszty sądowe oraz w stosunku do strony prowadzącej proces osobiście wydatki związane z jej stawianictwem w sądzie lub także wydatki jej pełnomocnika, który nie jest adwokatem, w wysokości nie przekraczającej wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego (art. 98 § 2 k.p.c.); w stosunku do strony reprezentowanej przez adwokata — wynagrodzenie i wydatki jednego adwokata oraz koszty nakazanego przez sąd stawianictwa strony (art. 98 § 3 k.p.c.).

Koszty sądowe obejmują opłaty sądowe i zwrot wydatków (art. 2 i 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Postępowanie zarówno w sprawach ze stosunku pracy, jak i w sprawach ubezpieczeniowych wolne jest od opłat sądowych (art. 39 § 1 ustawy). Wydatki związane z czynnościami podejmowanymi w sprawach pracowniczych kredytyje Skarb Państwa, a sąd obciąża nimi strony, stosując odpowiednio przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 39 § 2 ustawy). Ochrona stron w sprawach ubezpieczeniowych jest w tym zakresie dalej idąca. Wydatki ponosi Skarb Państwa (art. 81 ustawy). Strona ma prawo żądać od Skarbu Państwa zwrotu kosztów spowodowanych osobistym stawianictwem, gdy sąd wezwał ją do takiego stawianictwa. Żądanie to powinna zgłosić w dniu stawianictwa pod rygorem utraty należności (art. 82 ustawy). Nie może więc domagać się od przeciwnika zwrotu wymienionych kosztów, gdyż Skarb Państwa ponosi je — a nie kredytyje — bez względu na wynik procesu.

Przedmiotem zaś uregulowania art. 98 k.p.c. są wzajemne prawa i obowiązki stron w pokrywaniu poniesionych przez nie kosztów procesu, w zależności od jego wyniku. Materii tej nie regulują przepisy ustawy o okręgowych sądach pracy i ubezpieczeń społecznych. Skarb Państwa pokrywając wydatki wymienione w art. 81 i 82 ustawy nie występuje w charakterze strony w rozumieniu art. 77 ustawy. Wymienione przepisy określają zasady finansowania przez Państwo postępowania w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, uwzględniając wagę społeczną spraw i ochronę interesów stron. Przedmiot ich uregulowania, jak również spełniana przez nie funkcja ochronna w stosunku do stron uzasadniają pogląd, iż przepisy te nie mogą ograniczać usta-

nowionych — w art. 98 k.p.c. — uprawnień stron w zakresie tych kosztów procesu, których nie pokrywa Skarb Państwa, a które są niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Dla osób ubiegających się o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego są to z reguły prawa o żywo-tnym znaczeniu. Z tych też względów art. 76 ustawy stanowi, iż pełnomocnikiem ich może być „również” przedstawiciel organizacji zrzeszających emerytów i rencistów lub zakładu pracy, w którym zainteresowany był ostatnio zatrudniony. Przepis ten — rozszerzając krąg osób, spośród których strona może wybrać pełnomocnika — nie pozbawił jej wynikających z przepisów k.p.c. możliwości ustanowienia pełnomocnikiem procesowym przedstawiciela związku zawodowego (art. 466 § 1 k.p.c.) oraz osób wymienionych w art. 87 § 1 k.p.c., w tym także adwokata. Strona może też pro-

wadzić proces osobiście.

Zasada obciążenia strony przegrywającej kosztami poniesionymi przez przeciwnika odnosi się — z mocy art. 98 k.p.c. — także do strony ubiegającej się o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, w tym zwrotu poniesionych przez nią kosztów zastępstwa organu rentowego przez pełnomocnika ustanowionego spośród osób wymienionych w art. 87 § 1 k.p.c. Wyjątki od tej zasady, przewidziane w kodeksie postępowania cywilnego, uwzględniają zarówno rację natury społecznej (art. 102), jak i środki dyscyplinujące prowadzenie procesu (art. 101 i 103). Przepisy te spełniają funkcję ochronną w stosunku do stron przed obciążeniem ich nieuzasadnionymi kosztami wywołanymi niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem strony. Odpowiednie — z mocy art. 72 ustawy — stosowanie przepisu art. 98 k.p.c. w postępowaniu o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego zgodne jest z potrzebami i założeniami tego postępowania.

2.

Glosa

do wyroku SN z dnia 14 września 1976 r.

(VI KRN 211/76)*

Teza głosowanego wyroku brzmi:

Wymagania przewidziane w art. 10 § 2 k.k. decydować powinny nie tylko o kwalifikacji prawnej, ale również o opisie czynu, który przypisany został oskarżonemu w wyroku.

Teza głosowanego wyroku jest kontynuacją linii orzecznictwa Sądu Najwyższego przyjętej w wyroku V KRN 23/71¹, dotyczącej wykładni przepisów

art. 360 § 2 pkt 1 k.p.k. oraz art. 10 k.k. i nakazującej, żeby dokładne ustalenie czynu przypisanego przez sąd oskarżonemu następowało przez stosowny opis czynu w samym wyroku (dawnej sentencji) i obejmowało wszystkie elementy czynu mające znaczenie dla prawidłowej kwalifikacji prawnej, bez względu przy tym na to, czy wyczerpuje to znamiona jednego albo więcej przepisów ustawy karnej.

* Wyrok ten został opublikowany w OSNKW z 1977 r. nr 1—2, poz. 6.

¹ OSNKW z 1973 r. nr 10, poz. 129, „Palestra” 1974, nr 12, str. 77.